

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Václava Novotného a soudců JUDr. Jaroslava Hubáčka, JUDr. Lenky Matyášové, JUDr. Marie Turkové a JUDr. Brigity Chrástilové v právní věci stěžovatelky: **M. H.**, zast. Mgr. Andrejem Perepečenovem, advokátem v Praze 7, Jana Zajíce 36, proti žalovanému **Ministerstvu vnitra**, Praha 7, Nad Štolou 3, v řízení o kasační stížnosti stěžovatelky podané proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 4. května 2006, č. j. 36 Az 245/2004 – 74,

t a k t o :

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 4. 5. 2006, č. j. 36 Az 245/2004 – 74, **se z r u š u j e** a věc **se v r a c í** k tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobkyně jako stěžovatelka domáhá zrušení shora označeného usnesení Krajského soudu v Brně, jehož výrokem I. byl zamítnut návrh žalobkyně na ustanovení zástupce v řízení o kasační stížnosti proti rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 23. 2. 2006, č. j. 36 Az 245/2004 – 52. Tímto rozsudkem byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 29. 9. 2004, č. j. OAM-2781/VL-07-15-2004, kterým nebyl žalobkyni udělen azyl dle § 12, § 13 odst. 1, 2 a § 14 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů a bylo současně vysloveno, že se na cizince nevztahuje překážka vycestování dle § 91 zákona o azylu.

Krajský soud v Brně žádost o ustanovení zástupce v řízení o kasační stížnosti zamítl, neboť žalobkyně neprokázala, že jsou u ní předpoklady proto, aby byl osvobozena od soudních poplatků a nesplnila tak podmínku stanovenou v § 35 odst. 8 zákona

č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen s. ř. s.). Výrokem II. napadeného usnesení byla stěžovatelka vyzvána, aby ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení této výzvy odstranila nedostatek svého podání ze dne 5. 4. 2006, spočívající v tom, že stěžovatelka není zastoupena advokátem, ačkoliv nemá právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie. Nevyhoví-li stěžovatel této výzvě v stanovené lhůtě, Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítne. Výzva byla stěžovateli doručena dne 11. 5. 2006.

Proti tomu podala stěžovatelka kasační stížnost, ve které namítala, že s usnesením krajského soudu nesouhlasí, cituje čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány veřejné správy, a to od počátku řízení), § 17 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád) „účastníci řízení se mohou dát zastupovat advokátem nebo jiným zástupcem, kterého si zvolí“ s tím, že toto její právo považuje za porušené. Dále cituje čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka) s tím, že i toto její právo bylo porušeno – nemluví a špatně rozumí česky, tedy považuje za nutnou přítomnost tlumočníka od samého počátku vyšetřování. Nepřítomnost právníka a tlumočníka přivedlo dle názoru stěžovatelky k jednostrannému hodnocení situace, považuje za porušené i § 3, § 4, § 14, § 15 a § 17 správního řádu, především § 4 (všichni účastníci mají v řízení rovná procesní práva a povinnosti). Současně s touto kasační stížností stěžovatelka doložila plnou moc, jíž zmocňuje advokáta k zastupování v řízení o kasační stížnosti proti usnesení na č. l. 74.

Žalovaný se k podané kasační stížnosti nevyjádřil.

Kasační stížnost je přijatelná a důvodná.

Kasační stížnost je podle § 102 a násl. s. ř. s. přípustná a stěžovatelka v ní namítá důvody odpovídající § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. a jejím rozsahem a důvody je Nejvyšší správní soud podle § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán.

Po konstatování přípustnosti kasační stížnosti se Nejvyšší správní soud ve smyslu § 104a s. ř. s. dále zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

Jak Nejvyšší správní soud vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, o případ přijatelnosti kasační stížnosti se může jednat mj. tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do právního postavení stěžovatele; příkladem toho může být např. hrubé pochybení krajského soudu v jednotlivém případě při výkladu hmotného či procesního práva. Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že se o tento případ jedná v souzené věci a proto dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná a je tedy zapotřebí se jí meritorně zabývat.

Významnou skutečností pro shledání přijatelnosti je specifická povaha kasační stížnosti směřující proti usnesení o neustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti ve věcech azylu. V případě kasační stížnosti směřující proti neustanovení zástupce, u níž, jak dovodila judikatura (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publikovaný pod č. 486/2005 Sb. NSS – pozn. soudu), není nedostatek povinného zastoupení advokátem důvodem pro odmítnutí kasační stížnosti, nelze přehlédnout fakt, že důvody kasační stížnosti proti neustanovení zástupce pro řízení o kasační

stížnosti formuluje zpravidla sám stěžovatel – neúspěšný žadatel o ustanovení zástupce. Ve věcech azylu se tedy jedná o cizího státního příslušníka, zpravidla neovládajícího český jazyk a neznalého českého právního prostředí. Stěží si pak lze představit, že by takový účastník řízení byl schopen pregnantně formulovat, v čem spočívá přesah jeho vlastních zájmů v případě kasační stížnosti proti rozhodnutí, jímž mu nebyl ustanoven zástupce; při zavádění institutu přijatelnosti kasační stížnosti ve věcech azylu navíc zákonodárce vycházel z toho, že se bude jednat o tzv. advokátský proces. V procesní situaci, kdy nutnost formulace kasační stížnosti stíhá samotného účastníka řízení, by pak měl být výklad institutu přijatelnosti ze strany Nejvyššího správního soudu maximálně šetřící jeho práva a dbající toho, aby příliš striktním výkladem neutrpěl v řízení újmu. Z těchto důvodů tedy soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je přijatelná.

Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že Krajský soud v Brně pochybil při posouzení toho, zda stěžovatelka doložila svá tvrzení týkající se majetkových poměrů a zda tedy byl splněn předpoklad pro osvobození od soudních poplatků. Soud odůvodnil zamítavý výrok svého usnesení tím, že stěžovatelka neprokázala listinnými důkazy, že jsou u ní dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. K tomu je zapotřebí poukázat na to, že z vyplněného formuláře o osobních, majetkových a výtěžkových poměrech stěžovatelky vyplývá, že ta nevlastní žádný majetek a nemá žádné příjmy. Pokud jde o požadavek soudu, aby stěžovatelka doložila listinnými důkazy tvrzení o tom, že nemá žádný majetek ani příjmy, pak je zapotřebí zdůraznit jedno ze základních východisek dokazování v řízení před soudem spočívající v tom, že dokazovat nelze něco, co neexistuje. Jedná se o tzv. negativní důkazní teorii, o níž se pojednává mj. v publikaci Prof. JUDr. Aleny Winterové, CSc., a kol.: *Civilní právo procesní*, 4. vydání, Linde Praha, a. s., 2006, s. 279: „*Teorie negativní je založena na tom, že negativní skutečnosti nemohou být dokazovány, a je tedy ten, kdo tvrdí negativní skutečnost, od důkazního břemene osvobozen. Nedávný judikát NS ČR poskytuje pěkný příklad aplikace této teorie, když s poukazem na nemožnost dokazování negativní skutečnosti rozhodl, že žalovaný v bytovém sporu podle § 706 OZ není zatížen důkazním břemenem stran skutečnosti, že nemá vlastní byt, a tudíž opak toho – existenci vlastního bytu žalovaného - musí prokázat žalobce.*“. Jediný důvod, na základě něhož soud dospěl k závěru, že u stěžovatelky není dán předpoklad osvobození od soudních poplatků, spočíval v souzené věci v neprokázání jí tvrzených skutečností prostřednictvím listinných důkazů. Jak již bylo výše uvedeno, svou nemajetnost však stěžovatelka ani prokázat nemohla. Za této situace podle názoru Nejvyššího správního soudu nebylo možné dospět k závěru, že by stěžovatelka neprokázala předpoklad osvobození od soudních poplatků; krajský soud pochybil, když stěžovatelce přičetl k tíži nedokázání skutečností, které z povahy věci dokázat nemohla. Totožně judikát NSS 3 Azs 35/2006 - 104.

Podle názoru zdejšího soudu tedy krajský soud nesprávně posoudil splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků ze strany žalobce. Předpoklad osvobození od soudních poplatků je vedle skutečnosti, že návrh, pro řízení o němž se žádá o ustanovení zástupce, nesmí být zjevně neúspěšný, jednou z podmínek, které musejí být kumulativně naplněny, aby správní soud mohl účastníku řízení na jeho žádost ustanovit zástupce. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. může být účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. V souzené věci z vyplněného formuláře stěžovatelem vyplynulo, že nemá žádný příjem ani majetek a nyní si hledá práci. Soud tedy nesprávně posoudil otázku splnění předpokladu osvobození od soudních poplatků, neboť přičetl stěžovateli k tíži neprokázání skutečností, které prokázat ani nemohl. Tímto přístupem soud stěžovatelce *de facto* odepřel právo na právní pomoc zakotvené mj. v čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „*každý má právo*

na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení“. Podrobnosti pro to, za jakých podmínek je možné účastníku řízení ve správním soudnictví ustanovit zástupce, stanoví § 35 odst. 8 s. ř. s. Podle tohoto ustanovení „navrhovatel, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát“.

Jelikož nezastoupení stěžovatelky advokátem by mělo v řízení o původně podané kasační stížnosti následek v podobě jejího odmítnutí podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s., dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že postupem krajského soudu při rozhodování o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti došlo k pochybením, jímž bylo stěžovatelce upřeno výše zmíněné ústavním pořádkem chráněné právo na právní pomoc.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že usnesení Krajského soudu v Brně vycházelo z nesprávného posouzení právní otázky, zda stěžovatelka splňuje předpoklad osvobození od soudních poplatků nezbytný pro rozhodnutí o tom, zda se mu ustanoví zástupce. Proto Nejvyšší správní kasační stížností napadené usnesení Krajského soudu v Brně podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil; současně věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení, v němž je tento soud podle odst. 3 téhož ustanovení vázán výše vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. Krajský soud v Brně v novém rozhodnutí.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3, § 120 s. ř. s.).

V Brně dne 27. listopadu 2006

JUDr. Václav Novotný
předseda senátu